

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών
— ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837 —

Φιλοσοφική Σχολή
Τμήμα Θεατρικών Σπουδών
Εργαστήριο «Φιλοσοφία, Δραματουργία, Εκπαίδευση»

ΗΜΕΡΙΔΑ

Αρχειακές προσεγγίσεις στο νεοελληνικό θέατρο: Ερευνώντας το αρχείο του δημιουργού Γιώργου Πάτσα

στο πλαίσιο υλοποίησης της δράσης «Έρευνα στις μετακλασικές σπουδές στο πλαίσιο του καταπιστεύματος 'Κωνσταντίνου Τσαγκαδά'»

29 Μαΐου 2024
Αίθουσα 209, Φιλοσοφική Σχολή ΕΚΠΑ

Επιστημονική Επιτροπή (αλφαβητικά):

Μαρία Κονομή

Νικαίτη Κοντούρη

Γιώργος Π. Πεφάνης

Οργανωτική Επιτροπή (αλφαβητικά):

Ειρήνη Αρτοπούλου

Άρτεμις Γιαννοπούλου

Ζωή Κελέση

Μαρία Κονομή

Έλια Λακίδου

Πρόγραμμα ημερίδας

12.00 – 12.30 Προσέλευση

12.30 – 12.45 **Χαιρετισμός** από

τον Πρόεδρο του Τμήματος Θεατρικών Σπουδών του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, καθηγητή Γιώργο Π. Πεφάνη

12.45 – 13.30 **Κύρια ομιλία**

12.45 – 13.15 **Νικαίτη Κοντούρη**, «Αναστοχασμοί πάνω στις δημιουργικές συνέργειες σκηνοθεσίας και σκηνογραφίας»

13.15 – 13.30 Συζήτηση

13.30– 14.00 Διάλειμμα – Καφές

Πρώτη συνεδρία

Προεδρία: Αλεξία Αλτουβά

14.00 – 14.15 **Έλια Λακίδου**, «Από την αναπαράσταση στα σύμβολα: ο Γιώργος Πάτσας και η αναβίωση της αρχαίας ελληνικής τραγωδίας από τις κρατικές σκηνές (1970-1979)»

14.15 – 14.30 **Κατερίνα Διακουμοπούλου**, «Η *Μήδεια* του Εθνικού (1997-1999): Μια σκηνογραφική περιπλάνηση στα θέατρα του κόσμου»

14.30– 14.45 **Παναγιώτης Μιχαλόπουλος**, «Η ‘συνομιλία’ του σκηνογράφου με τον σκηνοθέτη: Η *Αντιγόνη* του Σοφοκλή από το Εθνικό Θέατρο το 2002»

14.45 – 15.00 Συζήτηση

15.00 – 16.00 Διάλειμμα για γεύμα

Δεύτερη συνεδρία

	Προεδρία: Μαρία Κονομή
16.00 – 16.15	Μαρία Μικεδάκη , «Οι Πέρσες του Αισχύλου μέσα από τη σκηνογραφική και ενδυματολογική ματιά του Γιώργου Πάτσα»
16.15 – 16.30	Γιάννα Αθανασάτου , «Ο σκηνικός χώρος στην οθόνη. Προσεγγίσεις στο έργο του Γιώργου Πάτσα»
16.30 – 16.45	Αλεξία Αλτουβά , «Θεατροποιώντας (ή σκηνογραφώντας) το επέκεινα στη <i>Νύχτα της κουκουβάγιας</i> του Γιώργου Διαλεγμένου»
16.45 – 17.00	Συζήτηση
17.00 – 17.15	Διάλειμμα- Καφές

Τρίτη συνεδρία

17.15 – 18.00	Το ιστορικό σκηνογραφικό αρχείο του Γιώργου Πάτσα Προεδρία: Έλια Λακίδου
17.15 – 17.45	Μαρία Κονομή «Ζητούμενα και ερευνητικοί στόχοι στην ανάδειξη του ιστορικού καλλιτεχνικού αρχείου του Γιώργου Πάτσα» Ζωή Κελέση , «Παρουσίαση από την πρώτη καταγραφή των αρχειακών δεδομένων»
17.45 – 18.00	Συζήτηση- Κλείσιμο ημερίδας
18.00	Λήξη Ημερίδας

Ο Γιώργος Πάτσας (1944-2018), υπήρξε ο απόλυτος εκφραστής της έννοιας Εικαστικός για το θέατρο. Μελετούσε ενδελεχώς τα έργα ή τις όπερες, τα σενάρια, τις διασκευές λογοτεχνικών έργων και συζητούσε πολύ με τον εκάστοτε σκηνοθέτη πριν οδηγηθεί σε χρωματιστές μακέτες σκηνικών και κοστούμιών, τις οποίες παρουσίαζε με φωτοσκιάσεις και λεπτομερείς αλλαγές φωτισμών, κάτι που βοηθούσε αφάνταστα και τον σχεδιαστή φωτισμών της παράστασης. Όταν το σκηνικό γινόταν αποδεκτό από τον σκηνοθέτη, έκανε αντίγραφα του βασικού σχεδίου και επάνω τους σχεδίαζε τη σειρά εξέλιξης του σκηνικού χώρου ανά πράξη ή και ανά μικρότερες ενότητες. Το μεγάλο δώρο αυτής της συνεργασίας ήταν η αίσθηση της παράστασης που έκανε πολλούς και διαφορετικούς συνεργάτες να στοχεύουν σε δημιουργικό αποτέλεσμα με κοινό ζητούμενο. Ο Πάτσας δρούσε εκτός από δημιουργικά και ενωτικά, έτσι ώστε η δημιουργικότητα του να αφορά όλους τους συντελεστές της παράστασης. Δεν αρνιόταν ποτέ τη βοήθεια σε προγράμματα, αφίσες, φωτογραφήσεις, φωτισμούς, κατασκευές, προσαρμογές, λύσεις προβλημάτων τεχνικών και καλλιτεχνικών, κ.ά. Ήταν ολοκληρωτικά δοσμένος στην τέχνη της σκηνογραφίας, που θεωρούσε αναπόσπαστο κομμάτι της παράστασης που ονειρεύτηκε ο σκηνοθέτης. Ήταν μεγάλη ευτυχία να συνεργάζεσαι μαζί του. Συνεργαστήκαμε σε πάνω από σαράντα έργα (θέατρο και όπερα), και θα προσπαθήσω να καταγράψω το πώς ξεπερνούσε τις δυσκολίες που αναφύονται συνήθως σε κάθε σκηνική διαδικασία ανεβάσματος ενός έργου.

Σύντομο βιογραφικό

Η Νικαίτη Κοντούρη γεννήθηκε και μεγάλωσε στα Γιάννενα. Σπούδασε στην Αθήνα (Δραματική Σχολή Εθνικού Θεάτρου, Πολιτικές Επιστήμες στη Νομική Αθηνών, μονωδία) και τη Νέα Υόρκη (Master's in Theater & Film, Hunter College, και σπουδές μουσικής). Εργάστηκε ως ηθοποιός, μουσικός, τραγουδίστρια, βοηθός σκηνοθέτη, σκηνοθέτης και βοηθός καλλιτεχνικού διευθυντή σε Αθήνα και Νέα Υόρκη. Από το 1992 αφιερώθηκε στη σκηνοθεσία, έχοντας σκηνοθετήσει πάνω από πενήντα παραστάσεις για το θέατρο, αλλά και την όπερα. Οι παραστάσεις της *Μήδεια* (1997-98) και *Αντιγόνη* (2002-03) παραγωγές και οι δύο του Εθνικού Θεάτρου, ταξίδεψαν σε όλον τον κόσμο. Με τον Γιώργο Πάτσα συνυπήρξαν «στη ζωή και στο θέατρο επί 25 ολόκληρα δημιουργικά και υπέροχα χρόνια». Ενδεικτικά έχει σκηνοθετήσει *Αισχύλο (Αγαμέμνων, Βάκχες)*, *Ευριπίδη (Τρωάδες, Μήδεια)*, *Σοφοκλή (Αντιγόνη)*, *Μολιέρο (Ο Ταρτούφος)*, *Σαίξπηρ (Οθέλλος)*, *Στρίντμπεργκ (Δεσποινίς Τζούλια)*, *Ίψεν (Το κουκλόσπιτο, Έντα Γκάμπλερ)*, *Γκαίτε (Τα αδέρφια)*, *Πίντερ (Προδοσία)*, *Α. Μίλλερ (Ψηλά απ' τη γέφυρα, Οι σχέσεις του κυρίου Πήτερς)*, *Ζίσκιντ (Το κοντραμπάσο)*, *Ουέλς (Η Γερτρούδη Στάν και η συνοδός της)*, *Τ. Ουίλλιαμς (Τριαντάφυλλο στο στήθος)*, *Σέντεμπεργκ (Γερτρούδη)*, *Κολιάντα (Η Πολωνέζα του Ογκίνσκ)*, *Τρέντγουελ (Machinal)*, *Μακ Ντόνα (Η βασίλισσα της ομορφιάς)*, *Ροστάν (Συρανό)*, *Σαρτρ (Κεκλεισμένων των θυρών)*, *Γκολντόνι (Λοκαντιέρα)*, *Λόρκα (Δόνια Ροζίτα)*, *Μπέργκμαν (Σκηνές από έναν γάμο)* κ.ά. Έχει επίσης σκηνοθετήσει τις όπερες *Οι γάμοι του Φίγκαρο* και *Η ψευτοπεριβολάρισσα* του Μότσαρτ, και *Απάτη με αίσιο τέλος* του Ροσίνι (ΕΛΣ), καθώς και την *Αριάδνη στην Κρήτη* του Χέντελ. Έχει διδάξει στην Α΄Θερινή Ακαδημία Εθνικού Θεάτρου, στη Δραματική Σχολή Εμπρός-Θέατρο Εργαστήριο, στη Σχολή Πλαστικών Τεχνών και Επιστημών Τέχνης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, στο Θεατρικό εργαστήριο του ΚΘΒΕ, όπου είχε την Καλλιτεχνική Διεύθυνση από τον Σεπτέμβριο του 2007 έως τον Μάιο του 2008. Το 2002 δίδαξε σεμινάριο για τον Ευριπίδη στο Πανεπιστήμιο Vuruit, στη Γάνδη, ενώ το 2017 υλοποίησε Master Class πάνω στην τραγωδία στη Μόσχα/ Art Migracia. Διδάσκει Υποκριτική και Σκηνοθεσία στη Δραματική Σχολή Αθηνών Θεοδοσιάδη, στη Σχολή Θεάτρου Αλκμήνη και σκηνοθεσία στο Τμήμα Θεατρικών Σπουδών του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Έλια Λακίδου, «Από την αναπαράσταση στα σύμβολα: ο Γιώργος Πάτσας και η αναβίωση της αρχαίας ελληνικής τραγωδίας από τις κρατικές σκηνές (1970-1979)»

Η αναβίωση της αρχαίας ελληνικής τραγωδίας στο χώρο της Επιδαύρου για δεκαπέντε τουλάχιστον χρόνια στηριζόταν κυρίως στις σκηνογραφικές επιλογές του Κλεόβουλου Κλώνη. Το παράδειγμα που οικοδομεί και που ακολουθούν και άλλοι σκηνογράφοι συνεργάτες του Εθνικού κατά την πρώτη εικοσαετία των Επιδαυρίων είναι μιας σκηνογραφίας που προσπαθεί να ανασυγκροτήσει τη δομή του αρχαίου θεατρικού κτηρίου και να μοιράσει τη σκηνική δράση μεταξύ της σκηνής, που λειτουργεί ως φόντο της ή ως χώρος από τον οποίο εξέρχονται οι ήρωες, και της ορχήστρας. Σε αντίθεση με μία επιλογή που αναπαριστά τη σκηνική οργάνωση του 5^{ου} αιώνα (σκηνή, προσκήνιο, παρασκήνια, λογείο) ο Γιώργος Πάτσας δειλά στην αρχή (*Αντιγόνη*, ΚΘΒΕ, Θέατρο Φιλίππων, 1970) και σαφώς πιο τολμηρά στη συνέχεια (*Ηλέκτρα*, Εθνικό, Επίδαυρος, 1972 και *Άλκηστις-Κύκλωψ*, Εθνικό, Επίδαυρος, 1974) φτάνει σε μία πρώτη κορύφωση της καριέρας του με την παράσταση των *Βακχών* στα πρώτα Επιδαύρια της Ελλάδας της μεταπολίτευσης. Σε αυτήν την παράσταση, ο χώρος της ορχήστρας γίνεται πλέον ο κύριος άξονας της σκηνογραφικής του πρότασης και καλύπτεται από τα διαμελισμένα μέλη ενός τεράστιου αρχαίου μαρμάρινου αγάλματος, σύμβολο της κατεστημένης θρησκείας που ηττάται από τη νέα διονυσιακή λατρεία και παράλληλα μία συμβολική τομή στη χρήση της ορχήστρας του Πολυκλείτου όχι πλέον ως ιερού τόπου αναπαράστασης ενός παλιού θεατρικού τρόπου αλλά ως βάση για συγκρότηση πρωτότυπων συμβολικών χώρων που αναδύονται και εξυπηρετούν τις ίδιες τις συγκρούσεις που εμπεριέχουν οι αρχαίες τραγωδίες και η ερμηνεία του σύγχρονου σκηνοθέτη, ο οποίος σε όλη αυτή τη δεκαετία είναι ο Σπύρος Α. Ευαγγελάτος για το Εθνικό Θέατρο και ο Κωστής Μιχαηλίδης για το ΚΘΒΕ. Η μελέτη θα εξετάσει τις προτάσεις του Πάτσα σε σύγκριση με τις παλαιότερες παραστάσεις του Εθνικού και του ΚΘΒΕ σε συνάφεια με τη σκηνοθετική άποψη ενώ θα εξεταστεί και η υποδοχή τους από τη θεατρική κριτική.

Σύντομο βιογραφικό

Η Έλια Λακίδου είναι διδάκτορας του Τμήματος Θεατρικών Σπουδών ΕΚΠΑ με τη διατριβή *Η συμβολή του Σπύρου Βασιλείου στο θέατρο και το σκηνικό ύφος της γενιάς του '30* (2008, Επιβλέπων: Άγγελος Δεληβορριάς). Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα επικεντρώνονται στην ιστορία του νεοελληνικού θεάτρου με έμφαση σε ζητήματα όψης, στη σχέση πολιτικής και θεάματος και σε θέματα διδακτικής του θεάτρου στην εκπαίδευση και την κοινότητα. Συγγράφει τα έργα της σειράς «Σχολική Σκηνή» για την Κάπα Εκδοτική. Εργάστηκε για τη συγκρότηση του αρχείου του ζωγράφου Σπύρου Βασιλείου και για τη σύσταση και λειτουργία του μουσείου Atelier Σπύρου Βασιλείου όπου ήταν υπεύθυνη εκπαιδευτικών προγραμμάτων και επιμελήτρια της μόνιμης συλλογής και των περιοδικών εκθέσεων (2003–2006, σε συνεργασία με την ιστορικό της Τέχνης Δρ. Άννη Μάλαμα). Το 2011 στο Μουσείο Μπενάκη, στο κτήριο της οδού Πειραιώς, σχεδίασε και επιμελήθηκε την έκθεση *Ο Σπύρος Βασιλείου και το θέατρο*. Έχει διδάξει Θεατρική Αγωγή στην δημόσια Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση από το 1997 έως το 2017 (Μόνιμη εκπαιδευτικός ΠΕ91.01 από το 2009). Μετέχει της επιστημονικής οργανωτικής ομάδας του ερευνητικού έργου «Πειραματική Εφαρμογή της Θεατρικής Αγωγής στο Γυμνάσιο/Λύκειο» που υλοποιείται με ευθύνη του ΤΘΣ ΕΚΠΑ από το 2018–19. Είναι μέλος του Εργαστηρίου Έρευνας και Τεκμηρίωσης του Νεοελληνικού Θεάτρου του ΤΘΣ ΕΚΠΑ. Έχει διαρκή παρουσία με ανακοινώσεις της σε επιστημονικές ημερίδες και συνέδρια στην Ελλάδα και στο εξωτερικό.

https://www.theatre.uoa.gr/anthropino_dynamiko/meli_eep_edip/lakidoy_aglaia_ilia

Η *Μήδεια* του Ευριπίδη, σε σκηνοθεσία Νικαίτης Κοντούρη, σε παραγωγή του Εθνικού Θεάτρου, έκανε πρεμιέρα τον Ιούλιο του 1997 στο Αρχαίο Θέατρο της Δωδώνης και ακολούθησε μία πρωτοφανής περιοδεία, η οποία ολοκληρώθηκε τον Ιούνιο του 1999 στο Κυτό της Ιαπωνίας. Οι τριαντατρείς σταθμοί συνέθεσαν μία περίπλοκη γεωγραφική πρόκληση περιλαμβάνοντας ελληνικά αρχαία και σύγχρονα ανοιχτά θέατρα, καθώς και πολυάριθμες σκηνές στην Τουρκία, στην Γαλλία, στην Αυστραλία, στην Πορτογαλία, στο Ισραήλ, στις ΗΠΑ, στον Καναδά, στην Βουλγαρία, στην Κίνα και στην Ιαπωνία. Η εμβληματική σκηνογραφία του Γ. Πάτσα χρειάστηκε να αναπροσαρμοστεί αρκετές φορές για να χωρέσει στα θέατρα του κόσμου και να καθορίσει, σε ένα μεγάλο βαθμό, τη θετική πρόσληψη της παράστασης. Το καθηλωτικό σκηνικό περιβάλλον αποτέλεσε τον κοινό κώδικα για τους θεατές από την Αυστραλία μέχρι τον Καναδά, και από τις ΗΠΑ έως την Ιαπωνία, ο οποίος σηματοδότησε όχι μόνο το αισθητικό πλέγμα της παράστασης αλλά και το εννοιολογικό πλαίσιο. Η παρούσα πρόταση θα συγκεντρώσει και θα αξιολογήσει τα τεκμήρια πρόσληψης της παράστασης της *Μήδειας* με έμφαση τις αξιολογήσεις για την όψη, κυρίως για τις παραστάσεις εκτός Ελλάδας.

Σύντομο βιογραφικό

Η Κατερίνα Διακουμοπούλου είναι Επίκουρη Καθηγήτρια στο Τμήμα Θεατρικών Σπουδών, της Φιλοσοφικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Απόφοιτος του ίδιου Τμήματος, όπου στη συνέχεια πραγματοποίησε και μεταπτυχιακές σπουδές. Το 2007 έλαβε το Διδακτορικό της από το Τμήμα Κοινωνιολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου με θέμα: *Το ελληνικό θέατρο στη Νέα Υόρκη από τα τέλη του 19^{ου} αι. έως το 1940*. Έχει εκπονήσει μεταδιδακτορική έρευνα στο Τμήμα Θεατρικών Σπουδών του ΕΚΠΑ έχοντας λάβει μεταδιδακτορική υποτροφία από το ΙΚΥ (2009-2010). Τα επιστημονικά της ενδιαφέροντα επικεντρώνονται στο Νεοελληνικό Θέατρο με έμφαση στο Θέατρο της Διασποράς, στο Εφαρμοσμένο Θέατρο, στην Κοινωνιολογία του Θεάτρου και στην Θεατρική Παραγωγή. Έχει συμμετάσχει με ανακοινώσεις της σε πλήθος επιστημονικών συνεδρίων στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Ως θεατρικός συγγραφέας έχει λάβει το Γ' Κρατικό Βραβείο Πρωτοεμφανιζόμενου Θεατρικού Συγγραφέα του Υπουργείου Πολιτισμού το 2007 και τον Έπαινο για το θεατρικό της έργο *Έως την πύλη του Φόρου* από την Ελληνική Εθνική Επιτροπή της UNESCO το 2009. https://www.theatre.uoa.gr/el/anthropino_dynamiko/meli_dep/diakoumopoyloy_aikaterini/

Το Εθνικό Θέατρο παρουσίασε την *Αντιγόνη* του Σοφοκλή το 2002, σε σκηνοθεσία της Νικαίτης Κοντούρη και σκηνικά και κοστούμια του Γιώργου Πάτσα. Η παραγωγή της κρατικής σκηνής παρουσιάστηκε στην Ελλάδα (αρχικά στους Δελφούς και στη συνέχεια στην Επίδαυρο και σε άλλα θέατρα της χώρας), αλλά και σε μεγάλη διεθνή περιοδεία (Βραζιλία, Ιταλία, ΗΠΑ, Κίνα, Ιαπωνία, Αυστραλία, Γερμανία). Η εισήγηση επιχειρεί, με τεκμήρια από το αρχείο του Γιώργου Πάτσα, να διερευνήσει τη συνεργασία του σκηνογράφου με τη σκηνοθέτιδα κατά τη διάρκεια της προετοιμασίας της παραγωγής, να εξετάσει το αποτέλεσμα της αλληλοτροφοδότησης αυτής στην τελική εικόνα της παράστασης, να περιγράψει τη μετάβαση της σκηνογραφίας από τα ανοιχτά στα κλειστά θέατρα και τις αναγκαίες προσαρμογές του σκηνικού και να καταγράψει την απήχηση της παράστασης στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

Σύντομο βιογραφικό

Ο Παναγιώτης Μιχαλόπουλος είναι Επίκουρος Καθηγητής στο Τμήμα Θεατρικών Σπουδών του ΕΚΠΑ, μέλος Συνεργαζόμενου Εκπαιδευτικού Προσωπικού στο ΕΑΠ και μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου του Φεστιβάλ Αθηνών Επιδαύρου. Είναι συγγραφέας του βιβλίου *Το Εθνικό Θέατρο στη δεκαετία 1940-1950. Οι διοικήσεις, το καλλιτεχνικό έργο και η θέση του σκηνοθέτη*, προλογικό σημείωμα Στ. Λιβαθινός (Κάπα Εκδοτική, 2018). Έχει επιμεληθεί τους τόμους *Σπύρος Α. Ευαγγελάτος* (ΜΙΕΤ, 2023, μαζί με τη Χρ. Μαντζουράνη)· *Έρευνα, σύνθεση, ερμηνεία. Προσεγγίζοντας το θέατρο του Σπύρου Α. Ευαγγελάτου*, (Παπαζήσης, 2023, μαζί με τον Γ. Π. Πεφάνη)· *Σπύρος Α. Ευαγγελάτος, Τζώρτζης Χορτάτσης (περ. 1555-1601/1607), ο πρώτος Νεοέλληνας Δραματουργός* (Ακαδημία Αθηνών, 2021, μαζί με τη Χρ. Μαντζουράνη)· *30 χρόνια «Πράξη»*. Θέατρο Οδού Κεφαλληνίας 1987-2017 (Θεατρική Εταιρεία «Πράξη», 2016). Συνεργάζεται με το Θέατρο της Οδού Κεφαλληνίας ως θεατρολόγος· με τον εκδοτικό οίκο Κάπα Εκδοτική ως σύμβουλος εκδόσεων και ως διευθυντής της σειράς «ΘΕΩΡΕΙΑ: Μελέτες για τις παραστατικές τέχνες»· με τον εκδοτικό οίκο Ακυβέρνητες Πολιτείες ως γενικός επιμελητής της σειράς *Απάντων των Ντάριο Φο και Φράνκα Ράμε*. Στο παρελθόν δίδαξε στο Τμήμα Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, εργάστηκε ως ερευνητής στην Ακαδημία Αθηνών, επιμελήθηκε την περιοδική έκθεση *Η Μήδεια στην Επίδαυρο* (Φεστιβάλ Αθηνών Επιδαύρου & ΥΠΠΟ, Αρχαίο Θέατρο Επιδαύρου), δίδαξε σε ιδιωτική δραματική σχολή και συνεργάστηκε με το Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο ως σκηνοθέτης της φοιτητικής θεατρικής ομάδας. Στο θέατρο και την όπερα εργάστηκε επαγγελματικά επί σειρά ετών ως βοηθός του σκηνοθέτη Σπ. Α. Ευαγγελάτου (Φεστιβάλ Αθηνών Επιδαύρου, Εθνικό Θέατρο, ΕΛΣ, «Αμφι-Θέατρο», κ.ά.), σε δεκάδες παραγωγές ενός ευρύτατου δραματολογίου. Ως θεατρολόγος συνεργάστηκε με πολλούς αθηναίους θιάσους και ΔΗΠΕΘΕ. Πραγματοποίησε τον σχεδιασμό και την επιμέλεια έκδοσης περισσότερων από εξήντα θεατρικών έργων του ελληνικού και του παγκόσμιου δραματολογίου, καθώς επίσης θεατρικών προγραμμάτων, λευκωμάτων, μελετών και συλλογικών τόμων.

Όταν ρωτήθηκε ο Γιώργος Πάτσας σε μια συνέντευξη, τι τον εμπνέει περισσότερο, το ίδιο το έργο που ανέλαβε ή ο σκηνοθέτης, η απάντηση που έδωσε ήταν η ακόλουθη: «Ο σκηνοθέτης είναι κάτι το καθοριστικό. Είτε το θέλουμε είτε όχι. Δεν μου αρέσει να δουλεύω ερήμην της σκηνοθετικής γραμμής. Προσπαθώ να βλέπω τι θέλει ο άνθρωπος που κατευθύνει την όλη ροή και το ύφος της παράστασης. Προσπαθώ, ακόμα κι όταν έχω αντιρρήσεις, να γίνουν πιο ξεκάθαρα τα πράγματα. Μου αρέσει το παιχνίδι να ερμηνεύουμε τον ίδιο συγγραφέα με ένα σκηνοθέτη με έναν τρόπο, με έναν άλλο σκηνοθέτη με άλλο τρόπο, με έναν άλλο σκηνοθέτη με έναν τρίτο τρόπο... Μου αρέσει η αλλαγή. Μπορεί από τους τρόπους αυτούς εγώ να προτιμώ ένα. Αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι πρέπει και να τον επιβάλω σε όλους τους σκηνοθέτες. Δεν είναι στη λογική μου αυτό». Το παρόν άρθρο εστιάζει στο παιχνίδι ερμηνείας των *Περσών* του Αισχύλου μέσα από τη σκηνοθετική γραμμή τεσσάρων σκηνοθετών, του Σπύρου Ευαγγελάτου (Εθνικό Θέατρο, 1978), του Θεόδωρου Τερζόπουλου (Θέατρο Άττις, τρεις εκδοχές: 1990, 1991 και 2006), του Λευτέρη Βογιατζή (Εθνικό Θέατρο, 1999) και της Νικαίτης Κοντούρη (ΚΘΒΕ, 2014). Αφού γίνει μία σκηνογραφική και ενδυματολογική προσέγγιση των *Περσών* που δίδαξε για πρώτη φορά ο Αισχύλος το 472 π.Χ. με βάση τις διαθέσιμες αρχαιολογικές και φιλολογικές πηγές, θα δοθεί έμφαση στην 'όψη', δηλαδή στα σκηνικά και κοστούμια που κατασκεύασε ο Γιώργος Πάτσας για τις προαναφερθείσες παραστάσεις, με σκοπό να διαπιστωθεί (α) κατά πόσο το εμπνευσμένο έργο του πλησιάζει την αρχική σύλληψη και διδασκαλία του Αισχύλου, (β) κατά πόσο υπάρχει 'συνομιλία' μεταξύ σκηνογραφίας, ενδυματολογίας και σκηνοθεσίας στις συγκεκριμένες παραστάσεις.

Σύντομο βιογραφικό

Η Μαρία Μικεδάκη είναι Επίκουρη Καθηγήτρια στο Τμήμα Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, όπου διδάσκει αρχαίο θέατρο με έμφαση στην αρχιτεκτονική και τη σκηνογραφία. Είναι κλασική αρχαιολόγος, απόφοιτος του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών και κάτοχος μεταπτυχιακού (MPhil) και διδακτορικού διπλώματος (PhD) στην Κλασική Αρχαιολογία από το Πανεπιστήμιο της Βιέννης, Αυστρία. Κατά τη μεταπτυχιακή και διδακτορική της έρευνα ήταν υπό την εποπτεία των καθηγητών Σάββα Γώγου και Jürgen Borchhardt. Ως αρχαιολόγος, έλαβε μέρος σε πολλές ανασκαφές στην Ελλάδα και την Κύπρο, εργάστηκε στο Υπουργείο Πολιτισμού (Διεύθυνση Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Μνημείων, Επιγραφικό Μουσείο) και συμμετείχε σε ερευνητικά προγράμματα της Εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας και της Ακαδημίας Αθηνών. Είναι συγγραφέας των βιβλίων *Τα σκηνικά του θεάτρου της ελληνιστικής εποχής* (Ινστιτούτο του Βιβλίου-Καρδαμίτσα, 2023), *Tabula Imperii Romani, J34–Athens, Boeotia* (Academy of Athens, 2019) και *Tabula Imperii Romani, J35 – Smyrna, I: Aegean Islands* (Academy of Athens, 2012) (συν-συγγραφέας). Διδάσκει από το 2006 στην ανώτατη εκπαίδευση σε Προπτυχιακά και Μεταπτυχιακά Προγράμματα Σπουδών (Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, Πανεπιστήμιο Αιγαίου).

Στην παρουσίαση θα προσεγγίσουμε όψεις της σκηνογραφικής εργασίας του Γιώργου Πάτσα στον Κινηματογράφο και ειδικότερα στις ταινίες *Το λιβάδι που δακρύζει* (2004) του Θόδωρου Αγγελόπουλου και *Καζαντζάκης* (2017) του Γιάννη Σμαραγδή. Η ταινία του Αγγελόπουλου, πρώτη της τελευταίας ανολοκλήρωτης τριλογίας του, απαίτησε δύο μεγάλες και ογκώδεις χωρικές κατασκευές, ένα προσφυγικό συνοικισμό της Θεσσαλονίκης και ένα ολόκληρο χωριό, με σπίτια, δρόμους, πλατεία, καφενείο και εκκλησία στη λίμνη Κερκίνη, βυθιζόμενο στο νερό. Οι δυσκολίες και οι προκλήσεις του εγχειρήματος ήταν τεράστιες (με ιστορικό χρόνο αναφοράς 1919-1949) και το αποτέλεσμα καταγράφηκε στα εξαιρετικής εικαστικής ομορφιάς πλάνα της ταινίας. Αξιοσημείωτο είναι το υλικό προσχεδίων (μακέτες) του Γ. Πάτσα το οποίο είναι διαθέσιμο και αποτελεί πολύτιμο οδηγό για την πληρέστερη μελέτη της εργασίας του σκηνογράφου (ο οποίος συνεργάστηκε εδώ με τον Κώστα Δημητριάδη). Στην ταινία του Σμαραγδή, από τις τελευταίες εργασίες που υπέγραψε πριν την αποδημία του το 2018, ο σκηνογράφος καλείται να προσφέρει λύσεις που ανάγονται στις αναπαραστάσεις διαφορετικών εποχών και τόπων όπου έζησε ο μεγάλος έλληνας συγγραφέας (Κρήτη, Αθήνα, Αντίμπ). Η εργασία του Γ. Πάτσα, φέροντας τη σφραγίδα του ύφους του, συναντάται με τη σκηνοθετική πρόθεση του Σμαραγδή, δίνοντας μια ενδιαφέρουσα πρόταση που συμβάλλει στην λιτή και αυστηρή ατμόσφαιρα του έργου.

Σύντομο βιογραφικό

Η Γιάννα Αθανασάτου είναι ιστορικός Κινηματογράφου και συγγραφέας. Έλαβε το διδακτορικό της δίπλωμα από το Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης του ΕΚΠΑ. Επισκέπτρια επιστήμων (visiting scholar) στο Πολιτειακό Πανεπιστήμιο του Ohio. Έχει διδάξει στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης του Πανεπιστημίου Αθηνών και Κρήτης και στο Τμήμα Κινηματογράφου του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Επιστημονική συνεργάτης του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Πολιτισμικών και Κινηματογραφικών Σπουδών του Τμήματος Επικοινωνίας του ΕΚΠΑ και διδάσκουσα του Τμήματος από το 2004, όπως και του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών του Τμήματος Θεατρικών Σπουδών του ΕΚΠΑ. Σύμβουλος καθηγήτρια Σπουδών Ελληνικού Πολιτισμού του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου από το 2011. Έχει συνεργασθεί επί σειρά ετών με το Φεστιβάλ ταινιών μικρού μήκους Δράμας, καθώς και με το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής, το Ελληνικό Γραφείο του Προγράμματος Media της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το Ινστιτούτο Τεχνών της Δανίας και το Κέντρο Ερευνών για θέματα Ισότητας (ΚΕΘΙ). Συγγραφέας της μελέτης *Ελληνικός Κινηματογράφος 1950-67. Λαϊκή μνήμη και ιδεολογία*, συνεπιμελήτρια μαζί με τον Γιώργο Πεφάνη του τόμου *Σκηνές, εικόνες, βλέμματα. Διασταυρώσεις Θεάτρου και Κινηματογράφου*, Εκδόσεις ΕΑΠ, 2021. Έχει επίσης την επιστημονική επιμέλεια της ελληνικής έκδοσης του έργου της Janet McCabe *Κινηματογράφος και φεμινισμός*, Πατάκης, 2009, και ήταν συνεπιμελήτρια μαζί με τους Άλκη Ρήγο και Σεραφείμ Σεφεριάδη του τόμου *Η Δικτατορία 67-74. Πολιτικές πρακτικές, ιδεολογικός λόγος, αντίσταση*, Καστανιώτης. Είναι συγγραφέας κεφαλαίων σε συλλογικούς τόμους και πολλών άρθρων σε επιστημονικά περιοδικά για θέματα κινηματογράφου, πολιτισμικής ανάλυσης και φύλου.

Αλεξία Αλτουβά, «Θεατροποιώντας (ή σκηνογραφώντας) το επέκεινα στη Νύχτα της Κουκουβάγιας του Γιώργου Διαλεγμένου»

Η παρουσίαση θα εστιάσει στη συμβολή του Γιώργου Πάτσα με το σκηνογραφικό και ενδυματολογικό του έργο στη σκηνική απόδοση της *Νύχτας της Κουκουβάγιας* του Γιώργου Διαλεγμένου από τη νέα ΣΚΗΝΗ του Λευτέρη Βογιατζή. Κυρίως θα αναλυθούν ο τρόπος και τα μέσα που χρησιμοποίησε ο Πάτσας προκειμένου να υποστηρίξει σκηνογραφικά τις ετεροτοπίες του έργου του Διαλεγμένου, αλλά και να αναδείξει τη σκηνοθετική άποψη του Βογιατζή που κινήθηκε σε πολλαπλά επίπεδα και διαφορετικές τεχνικές. Παράλληλα έμφαση θα δοθεί στον τρόπο με τον οποίο η σκηνογραφία υπηρέτησε την κινησιολογία και υποκριτική των ηθοποιών της παράστασης στις παράλληλες τοποθετήσεις και μεταβάσεις τους στον δραματικό και σκηνικό χωροχρόνο. Τέλος αναφορά θα γίνει και στα φροντισμένα κοστούμια εποχής που συνέβαλλαν στο άρτιο παραστασιακό αποτέλεσμα. Οι επισημάνσεις και διαπιστώσεις που θα προκύψουν θα βασιστούν σε στοιχεία ποσοτικής και ποιοτικής έρευνας, καθώς και αρχειακό υλικό από το προσωπικό αρχείο του Γιώργου Πάτσα, το προσωπικό αρχείο του Λευτέρη Βογιατζή και συνεντεύξεις.

Σύντομο βιογραφικό

Η Αλεξία Αλτουβά είναι Επίκουρη Καθηγήτρια στο Τμήμα Θεατρικών Σπουδών του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών και την περίοδο 2019 -2023 υπήρξε διευθύντρια του Εργαστηρίου Έρευνας και Τεκμηρίωσης του Νεοελληνικού Θεάτρου στο ίδιο Τμήμα. Τόσο συγγραφικά όσο και ερευνητικά την απασχολεί το επιστημονικό πεδίο της Ιστορίας του Νεοελληνικού Θεάτρου στον 19ο και 20ό αι. με ιδιαίτερη έμφαση στην ιστορία και το έργο των Ελλήνων ηθοποιών και ελληνικών θιάσων. Έχει συμμετάσχει σε ερευνητικά προγράμματα καθώς και με ανακοινώσεις της σε επιστημονικές ημερίδες και διεθνή συνέδρια στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Άρθρα της έχουν δημοσιευθεί σε πρακτικά συνεδρίων, επιστημονικά περιοδικά και συλλογικούς τόμους στην ελληνική, αγγλική και γαλλική γλώσσα. Πρόσφατα ολοκληρώθηκε και αναρτήθηκε στο αποθετήριο των Ανοικτών Ακαδημαϊκών Εκδόσεων Κάλλιπος το σύγγραμμα ανοιχτής πρόσβασης με θέμα: Ιστορία και Δραματολογία του Νεοελληνικού Θεάτρου 16^{ος}-20ός αιώνας με συν-συγγραφείς την ίδια και τις καθηγήτριες Άννα Ταμπάκη, Βαρβάρα Γεωργοπούλου, και Κατερίνα Διακουμοπούλου. Έχει συμμετάσχει σε ραδιοφωνικές εκπομπές και τηλεοπτικά ντοκιμαντέρ με θέμα την Ιστορία του Νεοελληνικού Θεάτρου.

https://www.theatre.uoa.gr/anthropino_dynamiko/meli_dep/altoyba_alexia/

Μαρία Κονομή, «Ζητούμενα και ερευνητικοί στόχοι στην ανάδειξη του ιστορικού καλλιτεχνικού αρχείου του Γιώργου Πάτσα»

Το αρχείο του σκηνογράφου-ενδυματολόγου Γιώργου Πάτσα (1944-2018) αποτελεί σημαντικό μέρος της σύγχρονης ελληνικής πολιτιστικής κληρονομιάς και είναι ανεκτίμητης αξίας για τη μελέτη της ιστορίας του νεοελληνικού θεάτρου και κινηματογράφου. Ο Γιώργος Πάτσας υπήρξε μια εξαιρετικά σημαντική μορφή της μεταπολεμικής πολιτιστικής δημιουργίας, τόσο στις παραστατικές τέχνες όσο και στον κινηματογράφο, ενώ βραβεύτηκε πολλές φορές σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Το αρχείο του αποτελεί πολύτιμη πηγή για τη μελέτη των παραστατικών τεχνών κατά την περίοδο (1967-2017), περίοδο σημαντικών ιστορικών, κοινωνικών και καλλιτεχνικών ζυμώσεων και μετασχηματισμών στον ελληνικό χώρο. Μελετώντας το αρχείο του Γιώργου Πάτσα -συμπληρωματικά σε μια τεκμηριωμένη παραστασιογραφική καταλογογράφηση- πρωταρχικά ζητούμενά μας είναι να φωτιστούν η συμβολή της σκηνογραφίας-ενδυματολογίας στο επίπεδο συγκρότησης της παράστασης, τα στοιχεία ιδιοπροσωπίας του δημιουργού, και οι συνέργειες της σκηνογραφίας με άλλα πεδία των παραστατικών τεχνών, όπως η σκηνοθεσία, η υποκριτική, η κινησιολογία, η μουσική, κ.ά. Ευρύτεροι ερευνητικοί μας στόχοι αποτελούν η αποτύπωση ορισμένων σημαντικών εξελίξεων και εκσυγχρονιστικών τάσεων στο πεδίο της σκηνογραφίας-ενδυματολογίας μέσα από το έργο του Γ. Πάτσα, καθώς και η διερεύνηση πτυχών της καινοτομίας και της δημιουργικότητας σε σχέση με τις εθνικές και διεθνείς μεταπολεμικές και σύγχρονες τάσεις, αλλά και υφιστάμενες παραδόσεις στο ελληνικό θέατρο και τον κινηματογράφο.

Σύντομο βιογραφικό

Η Μαρία Κονομή είναι Επίκουρη Καθηγήτρια στο Τμήμα Θεατρικών Σπουδών του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Από το 2021 διδάσκει και στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών του Τμήματος. Αριστούχος Φιλολογίας, στη συνέχεια ειδικεύτηκε στη Σκηνογραφία στο Λονδίνο (University Arts London): στο Wimbledon School of Art (BA Theatre Design) και στο Central Saint Martins School of Art and Design (MA Scenography), ενώ απέκτησε διδακτορικό τίτλο σπουδών από το ΤΘΣ του ΕΚΠΑ. Έχει στο ενεργητικό της ενενήντα πέντε περίπου καλλιτεχνικές συμμετοχές στις εικαστικές και παραστατικές τέχνες και στον κινηματογράφο. Έχει παρουσιάσει τη δουλειά της σε μεγάλους θεατρικούς οργανισμούς, εκθέσεις τέχνης και μουσεία, σε φεστιβάλ θεάτρου και κινηματογράφου καθώς και σε ανεξάρτητους θιάσους στο Ηνωμένο Βασίλειο, την Ελλάδα, τη Γερμανία, την Ολλανδία, τον Καναδά, την Κύπρο, τη Δημοκρατία της Τσεχίας, κ.ά. Έχει συμμετάσχει σε προγράμματα ακαδημαϊκής κινητικότητας και ερευνητικά προγράμματα στην Ελλάδα, το Ηνωμένο Βασίλειο, την Πολωνία, τη Γερμανία, την Ιταλία και τη Δανία. Έχει δημοσιεύσει τη μονογραφία *Μοντέρνα και σύγχρονη σκηνογραφία. Ορόσημα και εξελίξεις* (2021) και άρθρα σε επιστημονικά περιοδικά και κεφάλαια σε πρακτικά και συλλογικούς τόμους. Την περίοδο 2014-2015 ήταν μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου του Ελληνικού Κέντρου του Διεθνούς Ινστιτούτου Θεάτρου. Υπήρξε ιδρυτικό μέλος της Ένωσης Σκηνογράφων Ενδυματολόγων (ΕΣΕΘΕ) και μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου (2014-2022). Είναι επίσης μέλος διεθνών οργανισμών, όπως OISTAT, IFTR, κ.ά. Το 2015 ήταν συνεπιμελήτρια του θεωρητικού σχεδιασμού για την ελληνική συμμετοχή στη διεθνή έκθεση Σκηνογραφίας και Παραστατικών Τεχνών Prague Quadrennial (PQ15). Το 2023 ήταν μέλος της επιμελητικής ομάδας για την ελληνική επαγγελματική συμμετοχή στην έκθεση της Πράγας PQ23 με θέμα 'A Rare Gathering' και συνεπιμελήθηκε τη φοιτητική έκθεση της ελληνικής συμμετοχής στην PQ23. https://www.theatre.uoa.gr/el/anthropino_dynamiko/meli_dep/konomi_maria/

Ζωή Κελέση, «Παρουσίαση από την πρώτη καταγραφή των αρχειακών δεδομένων»

Από τα μέσα του 2022 ξεκίνησε σταδιακά μια διαδικασία καταγραφής και αξιοποίησης της τεράστιας αρχειακής κληρονομιάς του σκηνογράφου και ενδυματολόγου Γιώργου Πάτσα υπό την επιστημονική εποπτεία της Επίκουρης Καθηγήτριας Μαρίας Κονομή. Από το 1967 έως το 2017 ο Γιώργος Πάτσας πρόσφερε στο εγχώριο και παγκόσμιο θέατρο έναν εξαιρετικό αριθμό σκηνογραφιών και μοναδικές εικόνες για την αρχαία τραγωδία, αλλά και το νεοελληνικό και ευρωπαϊκό ρεπερτόριο. Όπερες, μουσικοχορευτικά δρώμενα, κινηματογράφος και τηλεόραση είχαν επίσης παισιωθεί από τα σκηνικά και τα κοστούμια του στην περίοδο των πενήντα χρόνων της καλλιτεχνικής του δράσης. Πρόσφερε την εικαστική του ματιά και στην επιμέλεια προγράμμάτων και αφισών για πολλές από τις θεατρικές του συνεργασίες. Πρόσφατα έγινε και η παρουσίαση της επιμελητικής του εργασίας στον αφιερωματικό τόμο του ΜΙΕΤ στον θεατρικό του συνοδοιπόρο, Σπύρο Ευαγγελάτο. Το αρχείο του Γιώργου Πάτσα περιλαμβάνει μεγάλο αριθμό σχεδίων και σκίτσων, σημειώσεων και οπτικοακουστικού υλικού τόσο από την έρευνα και την προεργασία για τις παραστάσεις όσο και υλικό από την ολοκλήρωση και την διεξαγωγή των έργων στα οποία συμμετείχε. Σε αυτή τη φάση το αρχείο έχει καταγραφεί και καταλογογραφηθεί σε ένα πρώτο επίπεδο, στοχεύοντας να τεκμηριωθεί περαιτέρω σύμφωνα με αρχειονομικά πρότυπα και να ψηφιοποιηθεί. Η μελέτη ενός τέτοιου αρχείου είναι μια σημαντική πηγή έρευνας για τους φοιτητές και επαγγελματίες του σύγχρονου ελληνικού θεάτρου, σε σχέση με τις παραστάσεις, του ανθρώπους, τους χώρους, και κάθε άλλο στοιχείο ύπαρξης του θεάτρου. Ο Γιώργος Πάτσας μας άφησε μια πολύτιμη και ξεχωριστή καλλιτεχνική παρακαταθήκη.

Σύντομο βιογραφικό

Η Ζωή Κελέση είναι τελειόφοιτη φοιτήτρια στο Τμήμα Θεατρικών Σπουδών Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Φοίτησε στο εργαστήριο Σκηνογραφίας-Ενδυματολογίας της Σχολής Βακαλό με καθηγητή τον Ανδρέα Σαραντόπουλο και έχει παρακολουθήσει σεμινάρια σκηνογραφίας και ενδυματολογίας στον Πολιτιστικό Οργανισμό Artens. Στο πλαίσιο της πρακτικής της άσκησης ανέλαβε την καταγραφή και επιμέλεια του αρχείου του σκηνογράφου Γεώργιου Πάτσα υπό την επιστημονική εποπτεία της Επίκουρης Καθηγήτριας Μαρίας Κονομή στο ερευνητικό πλαίσιο του οποίου απασχολείται μέχρι σήμερα. Το 2023 συμμετείχε στο φοιτητικό περίπτερο του Τμήματος Θεατρικών Σπουδών στη διεθνή έκθεση Σκηνογραφίας και Παραστατικών Τεχνών Prague Quadrennial (PQ23) με την περφόρμανς *A city our home_the performance*. Από το καλοκαίρι του 2023 έχει εργαστεί ως βοηθός του σκηνογράφου και ενδυματολόγου Κωνσταντίνου Ζαμάνη στις παραστάσεις *Αλφάβητο: Ένα οικολογικό συμφωνικό ποίημα* (2023, Καλλιτεχνική Ομάδα Kentro για το 'Όλη η Ελλάδα ένας πολιτισμός', σκηνοθεσία Νικαίτη Κοντούρη) και *Οι Δούλες* (2023, Χώρος Καλλιτεχνικών Εκδηλώσεων 'Δήλος', σκηνοθεσία Άρη Τρουπάκη). Από την φετινή εαρινή θεατρική περίοδο εργάζεται ως βοηθός της σκηνογράφου Νίκης Ψυχογιού στις παραστάσεις *Το χρονικό ενός δυσλεκτικού* στο θέατρο 104, *Οι Τσέντσι* στην Σκηνή Ωμέγα του Δημοτικού Θεάτρου Πειραιά, *Rayman ούρλιαξε* στο θέατρο Σφενδώνη, *Generation Lost* στην Νέα Σκηνή του Εθνικού Θεάτρου και τη παραγωγή του Εθνικού Θεάτρου *Βάκχες* για το Φεστιβάλ Αθηνών και Επιδαύρου 2024.